

Пеньора Мар'яна Іванівна, слухач
Київського центру первинної
професійної підготовки НАВС
Науковий керівник: Дуванський О.Ф.,
викладач Київського центру первинної
професійної підготовки НАВС

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Для життєдіяльності суспільства умови виконання та відбування кримінальних покарань завжди було і залишається однією із найболючіших тем, оскільки основним їх змістом є застосування примусу, що призводить до значних обмежень прав і свобод людини та громадянина.

Державна кримінально-виконавча служба була й залишається однією з найбільш „закритих” систем державних органів. Ця закритість пов'язана і виражається не лише в специфічності діяльності деяких установ. Вона потягла за собою певну „автономію” системи, сформувала державу в державі. Так, багато нормативних актів, які приймаються вищим органом виконавчої влади в сфері виконання покарань мають гриф „цілком таємно” або „для службового користування”, інші просто не публікуються. Такий стан справ приводить до того, що засуджені не мають змоги ознайомитися з нормативними актами та, відповідно, скористатися тим небагатим арсеналом прав, які в них є, хоча таке право для них закріплює закон»[1, с.23].

У своїй щорічній доповіді уповноважена з прав людини за 2017 рік зазначала: «...незважаючи на розпочату реформу пенітенціарної системи, результати моніторингових візитів, аналіз та розгляд звернень дають підстави стверджувати, що системні порушення прав людини, у тому числі ті, які можуть бути розцінені як катування та жорстоке чи таке, що принижує

гідність людини, поводження чи покарання, продовжують мати місце у діяльності установ виконання покарань та попереднього ув'язнення. Під час проведення візитів до пенітенціарних установ монітори безпосередньо виявляють факти, що можуть свідчити про катування осіб, які в них утримуються. 17.09.2017 у Черкаському слідчому ізоляторі працівником Секретаріату виявлено наявність тілесних ушкоджень в ув'язненого К., які не були зафіксовані в документації установи. Лише після повідомлення про даний факт органи прокуратури адміністрацією установи було вжито заходи щодо документування ушкоджень. 11.09.2016 та 04.12.2016 за розпорядженням начальника слідчого ізолятора на підставі рапорту фельдшера до окремої палати-ізолятора для заспокоєння «буйних» осіб були поміщені Б. та К., які утримувалися у вказаному приміщенні безперервно 28 та 32 години відповідно. Водночас згідно з встановленим порядком поміщення до цієї палати повинно здійснюватися на підставі висновку лікаря-психіатра (комісії лікарів-психіатрів), а тривалість разового призначення ізоляції встановлюється до 8 годин. В ході візиту в'язні повідомляли, що осіб, яких тримають у зазначеній палаті, не завжди виводять до туалету для відправлення фізіологічних потреб, а на період сну із постільних речей видається лише матрац. Сама ж палата більше нагадує “бетонну коробку” без вікон, примусової вентиляції та доступу свіжого повітря. За даними фактами до Генеральної прокуратури України внесено подання Уповноваженого з прав людини»[1, с.22].

Традиційно для установ виконання покарань залишається практика залучення засуджених до роботи, яка пов'язана з контролем за поведінкою інших засуджених та життя до них заходів впливу. Так, у Темнівській виправній колонії (№ 100) функціонують так звані “секції підтримання правопорядку”, до складу яких входять визначені працівниками установи особи з числа засуджених. До обов'язків цих осіб належать делеговані їм адміністрацією функції з контролю за

дотриманням іншими в'язнями режимних вимог та їх поведінкою, участь у загальних та особистих обшуках засуджених, супроводження їх до чергової частини у разі вчинення порушення режиму відбування покарання тощо. За інформацією в'язнів колонії члени вказаної секції за згодою представників адміністрації можуть застосовувати фізичне та психічне насильство до інших засуджених. Питання щодо правомірності функціонування зазначених секцій в установі порушувалося Уповноваженим з прав людини перед Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції України у 2017 році [2].

Унаслідок існування в УВП кримінальної субкультури із притаманними їй специфічними звичаями та традиціями серед загальної маси засуджених є категорія осіб, на яких неформально покладається обов'язок здійснення "брудної" роботи, у тому числі прибирання туалетів, приміщень, камер, територій тощо. Як правило, такі особи проживають (тримаються) та приймають їжу окремо від загальної маси засуджених. Неформальний поділ засуджених та ув'язнених на касти здійснюється не лише особами, які тримаються в установах виконання покарань, але й працівниками цих закладів.

Аналіз наведених проблем дає підстави стверджувати, що в установах виконання покарань, незважаючи на всі спроби, які здійснюються, у тому числі і на законодавчому рівні, максимально забезпечити належні умови тримання ув'язнених не вдалось. Це не сприяє усвідомленню особою, що її права на гідні умови тримання будуть реалізовані повною мірою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Серета Г. Проблеми забезпечення прав ув'язнених у кримінально-виконавчій системі / Г. Серета // Вісник Національної академії прокуратури України.-2013.-№4.-С.20-25.
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

2. Электронный ресурс: [режим доступа]:
<http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/&page=3>.